

Rovers, B. 1998. "Het wel en wee van de happy 80%." SEC: tijdschrift over samenleving en criminaliteitspreventie 12:25-26.

Het wel en wee van de happy 80%.

Ben Rovers

Paniekverhalen over de forse toename van de jeugdcriminaliteit moeten naar het rijk der fabelen worden verwezen, zo betoogt Peter van der Laan in het laatste nummer van SEC. De jeugd is weliswaar gewelddadiger geworden, maar van een toename van het aantal delicten gepleegd door jongeren is volgens hem geen sprake. Deze stelling lijkt me onhoudbaar. Ik ben het met Van der Laan eens dat de kortetermijnveranderingen niet zo sterk zijn als sommigen ons willen doen geloven, maar kijkend naar de langere termijn (de afgelopen 20 à 30 jaar) is het toch waarschijnlijk dat de jeugdcriminaliteit sterk is toegenomen.

Het vaststellen van de omvang van de groep jeugddelinquenten en/of het aantal delicten dat zij pleegt is geen eenvoudige opgave, want goede indicatoren zijn schaars. Uitspraken over trends zijn door bijkomende problemen extra gecompliceerd. Van der Laan noemt drie bronnen die ons mogelijk kunnen helpen bij het vinden van een antwoord: slachtofferonderzoek, politiecijfers en *self-report*gegevens. Ik ben het met hem eens dat de eerste twee bronnen feitelijk onbruikbaar zijn. In het slachtofferonderzoek ontbreken eenvoudigweg gegevens over daders. Verdachtgegevens zijn evenmin bruikbaar, omdat deze in zeer belangrijke mate worden beïnvloed door de kwantiteit en kwaliteit van de politie-inzet. Alleen bij aangifte- en ophelderingspercentages van 100 procent kunnen deze gegevens worden gebruikt om de omvang van de populatie jeugddelinquenten vast te stellen. Bij lage(re) ophelderingscijfers is het theoretisch mogelijk dat in een bepaalde periode het aantal jeugdige verdachten sterk toeneemt, terwijl het aantal jeugddelinquenten juist afneemt. Het zou me niet verbazen als iets dergelijks zich in de voorbije jaren heeft voorgedaan (na de politiereorganisatie). De constatering, dat het allemaal wel losloopt met de criminaliteit onder jongeren, baseert Van der Laan op gegevens uit landelijk *self-report*onderzoek. In deze gegevens is geen toename te bespeuren. Met deze vaststelling gaat hij echter voorbij aan de grote problemen die kleven aan het gebruik van deze gegevens. Twee problemen in het bijzonder maken mijns inziens (ook) deze bron onbruikbaar voor het doen van betrouwbare uitspraken over de omvang en ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit. Deze problemen komen voort uit de ongelijke (geografische respectievelijk sociale) spreiding van jeugddelinquentie.

Het verschijnsel jeugdcriminaliteit doet zich niet overal in Nederland in gelijke mate voor. Het is niet ondenkbaar dat bijvoorbeeld 80 procent van alle jeugddelinquentie zich voordoet in gebieden die tezamen nog geen 20 procent van Nederland beslaan. In landelijke steekproeven wegen deze gebieden echter niet voor 80 procent, maar slechts voor 20 procent mee, waardoor weliswaar een soort 'geografisch gemiddelde' voor Nederland wordt verkregen, maar erg betekenisvol is dit cijfer niet. Een soortgelijk probleem (maar dan erger) doet zich voor ten aanzien van de spreiding van jeugddelinquenten naar sociale achtergrond. Een relatief kleine groep jongeren (zeg: 20 procent) is verantwoordelijk voor een groot deel van de delicten (zeg: 80 procent). Ook hier geldt dat die kleine groep niet voor 80 procent, maar voor 20 procent meeweegt in de steekproef. Bovendien doet zich hier een extra probleem voor, omdat het bijkans onmogelijk blijkt die 20 procent ook daadwerkelijk in de steekproef te krijgen: de jongeren die met het oog op het te onderzoeken verschijnsel (criminaliteit) het meest interessant zijn, blijken vaak sterk ondervertegenwoordigd in de steekproef. Dit levert dus een dubbele vertekening op.

Het is dan ook niet gewaagd om te stellen dat trenduitspraken over jeugdcriminaliteit op basis van landelijke *self-report*cijfers vooral inzicht verschaffen in de veranderingen die zich voordoen in het brave, conformerende deel van de natie.

Voor het vaststellen van de omvang en ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit is een alternatieve indicator beschikbaar, waarvan zelden gebruik wordt gemaakt. Het gaat om het aantal misdrijven (waarbij ik me gemakshalve even beperk tot de voor jongeren meest relevante categorie: de commune criminaliteit). Het is bekend dat het plegen van delicten een piek bereikt in de jeugd jaren. Dit betekent dat op zijn minst een substantieel deel van de (commune) criminaliteit voor rekening van jongeren komt. Over deze delicten kunnen we met aanzienlijk meer zekerheid zeggen dat hun aantal in de afgelopen 30 jaar min of meer gestaag is toegenomen. Bij een gelijkblijvend aandeel van jongeren in deze delicten (ten opzichte van volwassen daders) is dus sprake van een parallelle toename van de jeugdcriminaliteit. De stelling van Van der Laan (geen kwantitatieve verandering in de jeugdcriminaliteit) impliceert dat het aandeel van jongeren in de criminaliteit aanzienlijk moet zijn afgenomen. Deze aanname lijkt me niet realistisch. (Hoe groter het aandeel van jongeren in de commune criminaliteit, des te onrealistischer is ook deze aanname.) Verhoudingscijfers over het aantal minderjarige verdachten ten opzichte van het aantal meerderjarige verdachten kunnen een indicatie geven van een veranderend aandeel van jongeren in de criminaliteit. De politiestatistiek over de periode 1952-1996 laat bij de meeste delicttypen een relatieve toename zien van het aantal minderjarige verdachten. Hoe *shaky* deze indicator ook is: een bevestiging voor de stelling van Van der Laan kunnen we er zeker niet in lezen, integendeel.

Overigens attendeert het gebruik van deze alternatieve indicator ons op een vraagstuk waarover we zo goed als niets weten: duidt een toename van het aantal delicten gepleegd door jongeren op een toename van het *aantal jongeren* dat delicten pleegt (gerelateerd aan de omvang van de populatie jongeren in de bevolking) of is er sprake van een toegenomen aantal delicten per dader, terwijl de omvang van de daderpopulatie min of meer onveranderd is? Een niet onbelangrijke vraag voor het beleid, lijkt me zo. Het antwoord op deze en andere vragen kan volgens mij niet worden gevonden in landelijk *self-report*onderzoek. Dit onderzoek (en hetzelfde geldt voor landelijk slachtofferonderzoek) meet vooral het wel en wee van de *happy 80 %*.